

Samlinger
af
Publique og Private
Stiftelser,

ALLEHÅNDTILVÆR

og Bavebreve,

som forefindes
udi Danmark og Norge;

Hdgivne
Efter Kongelig Allernaadigste Tilladelse

Hvorved ere tilføiede
Endeel Historiske Efterretninger, over hver Kiøbstæd
Kirke og Herregaarde i Stifterne,
med mere Stiftelserne og Stifterne vedkommende.

Brjndet med endeel Kobberstjcker
af

HAN S DE HOFMAN

til Skierildgaard,

H.K.M. virkelige Justitz-Raad, Commerce-Secreterer
og Medlem i det Kongelig Danske Selskab i Kiøbenhavn;
og efter de,

Ifølge Kongelige Allernaadigste Befalinger, til det Danske Cancellie,
fra Stifterne indkomne Documenter, til Trykken Befordrede og
bekteet af Lucolph Henrich Lillies Enke boende i
store Friolstræede i den forgjylote Oxse og findes sammesteds tilkiøbs

TOM. III

Kiøbenhavn, Aar 1759.

III. Jerflev-Herred.

I. Zellevad (a), Zellum og Ørum (b).
Iund (c).

2. Dronningø

- (a) I sognet Clausholm og Rosenholm, begge uden al frihed, den sidste tilhører Konsistorial Assessor og Provst Peder Paludan, som har meddelt en stor del efterretninger, Vendsyssel angående.
- (b) I sognet Nør-Rauenstap, uden al frihed.
- (c) Dronninglunds Kirke har tilforn været Klosterkirke, thi den gamle kirke er afbrudt, samme ligge ved enden af herregården af samme navn; deri findes et Epitaphium med Hans Johansen og frues billede i fuld korpus, og underneden den inskription, som i Marm. Dan. T. 2 side 258 er anført, hans søn havde ejet imod 8000 Tdr. Hartkorn, som kan ses efter en deling efter ham med hans enke og børn, anført ved Kjær Herred, Aistrup Sogn ved den herregård Vraae. (havde det den tid været brugeligt i Dannemark at indrette stamhuse som i Frankerig og Tydskland, havde den sidste af de Lindenover, som er begravet i Aarhus, vid. Fund. T. 2. side ???, måttet efterladt jordegods, da han dog ikke ejede en Tdr. Hardkorn.) Adelen ejede indtil dette Seculum næsten hele Vendsyssel, nu er mere end de tre parter i andres hænder, hvoraf ses, hvor højst nyttigt det er til familiernes Conservation at indrette stamgodser, som kan hindre onde husholdere at øve bet, fædrene med møje har samlet.
- Inskriptionerne der i kirken er anførte i Marm. Dan. T. 2. side 258, 9.
- I begravelse findes 1.) En ligkiste, som salig Severin lod forfærdige, da de forrige var øde, og der i findes bemeldte Hans Johansen Lindenov til Gavnøe, som døde 1596, 83, deres afdøde levninger og bene, hvilket ses af pladerne, som derpå er hæftede; 2.) Jacob Lindenov til Hundslund Kloster, K.M. Råd, Assessor i Højeste Ret, Hans Lindenov til Hundslund og frue Elisabeth Sophie Rautzaus søn, døde i 1672, 55 år.
- 3.) Hans frue Christense, Tyge Brahe og Birgitte Broks datter, døde i Sæby 1672, 47 år 4.) Hendrich Daae, 1670, 24 år; 5.) Statsråd Haxthausen, døde 1719, vid. Marm, Dan. T. 2. side 258. 6.) Jomfru Elisaberh Zvitzau, døde 1667, 55 år, foruden nogle børn. Kirken har prinsesse SOPHIE HEDEVIG sirligt lade pryde. (Klosteret har været et Benediktiner kloster for nonnerne siden medforleenet Gabriel Gyldenstjerne 1542. Erich Podebusk 1554, Claus Pudebuskes enke 1559, vid. Pontoppidan kirkehistorie Tom. 3. side 268, 329, 368)
- 7.) Jacob Severin til Dronninglund, den ældste af de 32 mænd i København, døde i 1753, 61 år. Dronninglund fordum kaldet Hundslund Kloster indtil H.M. dronning CHARLOTTE AMALIA fik den, hele borgegården og næsten al lade.

3. Wrensted og Thise (d).   4. Tolstrup (e) og Stenum.
 5. Øster = Brøndeslev (f) og Hallund (g).   6. Jerslev
 (h) og Vester = Brøndeslev (i).   7. Voer (k), hvis Annex
 Albeß ligger i Børglum = Herred.

D 0 2

FUN.

Ladegården af grundmur, ses endnu på kammerne og dørene bemelte Lindenov og frues våbner.

Dronninggård tilforn kaldet Skousgård, har været en ladegård til klosteret, nu en herregård med en grundmuret ladegård. Disse tvende gårde har tilhørt efter de Lindenover, de Retzer, H. M. enkedronning CHARLOTTE AMALIA, H. K. H. prinsesse SOPHIE HEDEVIG, Overkammer herre og geheime råd Carl von Plessen, Jacob Severin, og nu hans højgrevelige excellence Grev Moltke.

(d) Om Vrensted kirke se Marm. Dan. T. 2. side 260.

I Thise kirke er et muret begravelse uden inskription, der er i frue Karen Scheels lig, som har været der siden 1601 år. (Se videre Marm. Dan. T. II, side 261.) hvilket lig er uforandret.

I sognet Hammelse en herregård, hvorpå er to grundmurede huse, gårdens bygning med marker og bøndergods er delt i to dele, og hver gård har over 200 tønder hartkorn bøndergods; den ene til grevskabet, som hører til hr. grev Rantzau i fyn, den anden til stamhuset Birkelse, tilhører geheime råd Scheel, hele gården skal i forrige tider alene tilhørt de Scheeler.

I Thise sogn ligger Vildmosen, hvori værer mængder af multebær.

(e) I altergulvet er en sten, hvorpå er udhugget et fruentimmer i gammel adelig dragt, uden inskription.

I sognet Hiermislevgård en herregård under stamhuset Birkelse, derpå et grundmuret hus, bygt af Jögen Kruse.

(f) I sognet Burholt en gård uden al frihed.

(g) På enden i Hallund sogn er en høj, hvori er en stue omsat med sten, kaldet Røverstuen.

I sognet Kiolskegaard (Kjølkegaard) en herregård, har tilhørt oberst Rantzau til Rodstens Eje Sr. Peder Marqvor Lyche.

(h) I Jerslev kirke er et adelig begravelse uden inskription.

I sognet Mellerup en gård uden al frihed.

(i) I sognet Nibstrup en herregård, hr. Mogens Kass solgte den 1638 til sin datter Anne Kaas og Johan Urne, kaptajn Axel Arenfeld, oberst løjtnant Peder Musfelt, justitsråd Jespersen & c. Kornumgård er en ufri sædegård.

(k) Ud i Voer kirke er et prægtigt begravelse, hvori fru Ingeborg Scheel til Woergård, som har bygt det 1586, står i fuld korpus, men inskriptionen er ulæselig.

FUNDATIONER.

1. NIELS MORTENSEN KIERULF på Hejselt, gav 66 Rd. 4 Mk. (1 daler -6 mark - 96 skilling.) hvoraf degnen i Ørum nyder af renten 4 Mk, og Ørum kirke det øvrige; foundationen er af 2. juni 1673, står på en tavle i kirken, og indført i Marm. Dan. T. 2 side 259.

2. Sognepræsten i Hellum er tillagt vedfølgende donations brev 1558, lydende således:

Christian tredies donations brev angående; at siden sognemændene har beklaget sig, at deres kirke skulde blive ødelagt, da på det samme kirkeland blive ved magt, haver hans kongelige majestæt allernådigst undt og tilladt, at den sognepræst, som er nu, eller herefter kommandes vorder til Hellevad og Halling (Hallund?) kirker, må til samme kapellans underholdelse årligen oppebære, nyde og beholde en halv læst korn af hans majestæts og kronens part af tienden af Hellum sogn, dog skal sognemændene til Hellum sogn derforuden årligen give sognepræsten til Hellevad og Halling (Hallund?) kirker, deres rette sognepræstes rente, som de er pligtige, og dersom fornævnte Hellum sognemænd ikke vilde udgive bemeldte sognepræsts rente både med tiende og andet, og der mærkelig brøst påfindes, da skal Hellum kirke ødelægges, og sognemændene at søge til Hellevad kirke, som det nu forordnet var.

Datum Aalborg den 2. september 1558.

Af et monument ses, at Hr. Niels Scheel til Nørgaard døde 1561, og frue Karen Glob, Krabes datter til Østergaard, med eneste søn Hans Scheel, som blev ihjeldslagen ved Falchenberg Hede 1565 der er begravne; nok tvende lig: Fru Hendrica Sophie Rofenkrantz, Hr. Major Peder Reedtzes til Woergaard, døde 1747, 34 år, og hendes fader Niels Rofenkrantz til Bruusgaard, døde 1746, næsten 62 år.

I sognet, Woergaard en herregård med to prægtige grundmurede huse, 2 etager og gevelbte (hvælvede) kældre, med Gullands sten kamre af billedhugger arbejde om vinduer, døre og porte, med fire runddele i enderne, over en dør står:

I.V. frue Ingeborg Scheel der kun ene bedrøvet enke var, lod hun bygge dette hus i det 1591. år ec.

Over porten samme inskription, og der under salig Otte Banner til Asdal og frue Ingeborg Scheel til Woergaard 1588, ladegården er næsten grundmur, og om gården er graver.

(**Otte Eriksen Banner** til Asdal og Bangsbo, (ca. 1515-1585), dansk lensmand.

Hans far var Rigsråd og Rigsmarsk Erik Eriksen Banner til Asdal, Kokkedal, Højris, Gjessingholm og Skovshoved. Hans far blev i 1505 gift med Mette Nielsdatter (Rosenkrantz)(-1533) til Ryegård (Volborg Herred). Faderen var i Ottes barndom lensmand på Kalø, hvor hans moder dør i 1533. I 1537 gifter hans far sig med Margrethe Henriksdatter. Han var i 1550 hofsinde og blev 1560 lensmand på Sejlstrup, som han fik kvit og frit 1577. Han blev 31. august 1560 gift med Ingeborg Skeel til Voergård.)

3 Prinsesse SOPHIE HEDEVIG, ladet indrette 7 skoler i Dronninglund sogn, til hver skoleholder årlig 20 Rdlr. 4 Tdr. rug 4 Tdr. byg og fornøden ildebrand. Udgiften svarer Dronninglund, og er ved denne stiftelse frue Anne Ramels fundats af 5. juni 1687 på et skolehus uden nogen tillæg i Hjallerup by derved bleven forbedret; fundationen er dateret den 28. august 1719, og lyder således:

I. Skole = Fundats.

Vi SOPHIE HEDEVIG af guds nåde, arveprinsesse til Danmark og Norge, de Venders og Gothers Hertuginde til Slesvig, Holsten, Stormaren og Dyrmarken, grevinde til Oldenburg og Delmenhorst, gøre vitterlig, at som vi intet kan vente os noget godt af den allerhøjeste gud, uden at vi retteligen kender gud, frygter og elsker ham over alting, og vor næste som os selv, og det med gudfrygtighed må indplante udi ungdommen; thi hvad man udi ungdommen nemmer, i alderdommen sjælden glemmer. Hvorfor vi ved guds ånd og bistand, hans navn til ære, det skole væsen her ved vores gods Dronninglund, fornemmelig i Dronninglund sogn, hvilket gud rigelig med ungdom haver velsignet, gerne vil have fremmet og befordret. Så haver vi for ungdommen desto bekvemme skolegang, syv nye skoler her udi Dronninglund sogn ladet bygge og indrette, så og dertil syv skolemestre beskikke og forordnet hvilke til årlig station og besoldning, (løn) vi nådigst har givet og tillagt frie hus, ildebrand, og penge årlig 30 Rigsdaler, på det at godsets bønder og tjenere ikke skal besværes, eller deres børn i mangel af skoleløn skulle holdes fra skolerne, og at vi om dette skolevæsen bestandige indrettelse kan være forsikret, haver vi for godt befunden ved et vores herom given nådigste kommissorium af dato 16. juli sidstleben, (sidste år) at anmode få og beordre den velborne vores elskelige hr. broders prins Carls bestalter Over kammerherre, ridder, og elskelige Carl Adolph von Plessen

https://da.wikipedia.org/wiki/Carl_Adolph_von_Plessen

Vores bestalter hofmester, os elskelige Hans Friderich von Holstein, vores elskelige hr. broders kammersekretær Nicolaus Gothard Carstensen vores sekretær og landinspektør Terkel Terkelsen, så og sognepræsten for Dronninglund menighed, ærværdige hr. Johannes Budtz, at de samtligen over denne sag måtte træde tilsammen, for at beslutte dette skolevæsens bestandige indrettelse, ikke alene for den nærværende, men mest for den tilkommende tid, at kunne nyde forsvar og blive uforandret, og efter at vi deres samtliges betænkende ved underdanigske Relation af 17. august næst efter nådigste haver fornummet, haver vi ved den allerhøjestes råd og tilskyndelse besluttet og for godt befunden, derover at gøre følgende indskriftelser og anstalter, nemlig:

1.) Haver vi til ungdommens bekvemme skolegang, og at de formedelst en lang og besværlig veg ej forsømme at komme til skolen, eller derfra ganske at udeblive, her udi Dronninglunds sogn, som forhen meldt er, ladet bygge syv nye skolehuse med dertil henlagde jordsmål til kålhøve, så er og hver skole bestående af 7 fag bindingsværk og stråtag, det udvendige af eg, og det indvendige af fyr tømmer, med dertil hørende skorsten, en bageovn, af hvilke 7 fag huse de 4 fag er til en god skolestue indrettet, med derudi en tjenlig jern kakkellovn, så og bænke og hylder runden om, et bord midt i skolestuen, dertil en dansk bibel, så og 5 stykker salmeøger med det nye testamente udi et bind, hvilket alt som et inventarium ved skolestuen skal forblive, thi skal disse skolehuses bygninger, og dets tilhørende skoleholdere, en efter anden, når de skolehuset at bebo bevilges, og tiltræder ved syn leveres, hvorefter de selv taget, vægge, vinduer, låse, loft og døre skal vedligeholdes ligeså ifald sker, det gud i nåde afværge, at skolehuset ved ulykkelig ildebrand formedels hans husfrue, eller folks uagtsomhed blev beskadiget, skal han derfor efter loven være ansvarlig; mens skulle i bygningen anden tilfælde, såsom ved vådeild, stormvinde, eller dessen forrådnelse af ælde tage nogen skade, da skal dens brøst og reparation ved os eller deres

Efterkommende Dronninglunds ejere bekostes, således at enhver af disse syv skolehuses bygninger alle tider bliver i god stand vedligeholdt. Og skal skolehusene på de pladser, hvilke dertil allerede er udsøgte, og derpå opbygte, uforandret forblive, nemlig:

(1) Det første nye skolehus er udi Boller fjerding på den plads sønden Bolle By, næst Jeppesen Madsens gård ved vejen på den plads kaldes enderne opsæt, hvilken plads til bygningen og kål haven er udi længden fire og tyve favne, og i bredden otte favne.

(2) Det skolehus udi Hjallerup fjerding i Hjallerup By opbyggt, på den så kaldet Jens Nielsens øde plads, dessen (denne) bygge og kålhave plads er i længden tretten favne, og i bredden tretten favne.

(3) Udi Dorf fjerding sammesteds er tvende skoler bygget og indrettet, såsom børnene formedelst en lang og besværlig vej ikke kunne komme til skolen, den første ved den by kaldet Torup, og er norden Eyler Jensens plads, kaldet Norborg, dessen (denne) bygge og have pladser udi længden tyve favne, og i bredden otte favne.

(4) Den anden skole udi bemelte Dorf fjerding er opsat næst norden Dorf Mølle ved vejen, på en Jens Sørensen agerende. Dessen bygning og kål have plads, er udi længden tyve og fem favne, og i bredden otte favne.

(5) Den 5. skole er udi Ørsø fjerding, hvilken er opbyggt næst den forrige skoles bygge og have plads imellem skoven, og Hans Kolds hus i Ørsøe, og er i længden halvtredsindstyve og syv favner, og i bredden ti favne.

(6) Den 6. skole er udi Strand fjerding, sammesteds ligesom i Dorf fjerding er tvende skoler bleven indrettet, den første er opbyggt i Aså by, næst vesten for Niels Skrædders hus, byggt på Clemen Bertelsens og Jens Christensens gårds grunde, kaldet Nedergaard, er udi lænden tyve favne, og i bredden tolv favne.

(7) Den anden skole i denne fjerding er opbyggt i Gerå imellem Jens Larsens lade og Niels Pedersens skrædders hus lige mod vejen, og er udi længden sytten favne, og i bredden ti favne, hvilke 7 skolehuse med de dertil afdelte kål have pladser, som meldt er, uforandret og bestandig skal forblive.

2.) Er det vores nådigste vilje og befaling, at der skal til skolemestre dygtige subjecta (kundskaber) udsøges, såsom dertil ikke nogen må antages eller beskikkes, uden de, hvilke selv vel er oplyste, og funderet i deres kristendom, og kan med ren dansk tungemål undervise og læse i danske bøger, og derhos kan skrive nogenlunde god skrift, især at de er gudfrygtige, ærlige og uberygtede personer, og at derom kan have tilforladelig efterretning, må ingen dertil antages, før de kan fremvise de vedkommende øvrigheder, verdslige eller gejstlige, på de stæder, som de kommer fra, deres lovlige pas, attester og skudsmål, og da efter foregående Dronninglunds sognepræsts eksamination og attest over personens dygtighed, bliver han skoleembedet betroet, og af stedets herskab kaldsbrev meddelt.

3.) Skolemesteren i hver skole, skal til første anfang (begyndelse) tilholde børnene og ungdommen at vænnes til gudsfrygt, og som alting skal ske og helliges ved bøn og påkaldelse til gud, så skal hver skolemester begynde og ende læsningen om dagen med bøn og sang, han skal og lære børnene at kende gud, og bede, så og at vide og forstå deres katekismus, og endeligen at kunne læse perfekt i bibelen. Skolemesteren skal omgås børnene og traktere dem lempelig, fornuftig og med kærlighed, de skal hverken selv, deres husfrue og folk, give børnene onde forargelser og eksempler på det de ej nedbryder det med den ene hånd, hvis de med den anden hånd opbygger, og ellers med læsningen for ungdommen til at lære og undervise sig forholder, som den ham derom givne instruktion tilholder, så og som sognepræsten til skikkelighed og information for ungdommen tid efter anden godt og tjenlig befinder; fornemmeligen må det skolemesteren eller andre ikke tillades udi skolerne at holde kro eller lystig forsamlinger, heller ikke nogen bajer at forhandler eller tilfaldholde (*komme i ens besiddelse*)

Under bajrenes konfiskation og anden vedbørlig straf, efter loven at forvente.

4.) Børnene skal tilholdes flittigt at komme til skolen item (ligeledes) alle søndagsfest og prædike dage udi kirken at lade sig eksaminere og informere, mens de som alt for vidt er fraliggende, og forbemeldte dage regulierement (regelmæssigt) i kirken ej kan fremkomme, skal i det mindste udi skolerne enhver i deres distrikt sig indstille, på det de samme steds med syngen og læsningen kan lade sig eksaminere og informere. Og skulle nogle forældre findes genstridige, og ikke lade deres børn komme til skolen, så må præsten gøre med al nidkærhed for guds ære, den vi alene sigter til med visse skolers indrettelse, på behørigte steder at formane dennem (dem), at de afstår sådant et væsen, og skulle det ikke kunne hjælpe, da herskabet vedbørlig straffe dem, at andre kan se ved. Skulle der andre blive forhindret ved særlige og undselig fattigdom, eller sygdom og svaghed, så skal skolemesteren drage omhu for ved lejlighed at undervise dennem, så at enhver får kundskab om sin salighed. Ellers som intentionen af denne anordning sigter alene til at plante i ungdommen den sande kristendom og gudsfrygt, hvortil skrive og regnekunsten ikke egentlighenhører; mens derved tiden ikun mere forspilder, thi skal regne og skrive kunsten her ikun agtes som et tilføjjet værk, mens findes nogen særdeles capable ingenia (tilfredsstillende begavelse) kan dennem derudi forhjælpes. Skolemesteren skal og være forpligtet at holde skole både vinter og sommer, såsom han lønnes året igennem, og skal holdes daglig register over dennem alle, om de er flittige, eller forsømmelige, hvorvidt de forfremmes, og dernæst give nøje agt på deres nemme (lærenemhed), og hver tredje måned levere fra sig til sognepræsten hvad profekt (hvor profekt), enhver gør efter sin flittighed og nemme. Skulle da noget, enten hos forældrene, børnene eller skolemester være forset, skal det stedets øvrighed ved sognepræsten tilkendegives på det den tildragende disorden (uorden) kunne blive remedieret (afhjælpet).

5.) Enhver af forbemeldte syv skolemestere, hvilke der beviser fin tro og flittig tjeneste, som meldt er, haver vi nådigst og tillagt at skal nyde til årlig station og besoldning (beboelse og løn), nemlig det nye opbygte skolehus.

Med dertil hørende kål have plads til fri beboelse, mens den derudi indrettede skolestue forbliver alene for ungdommens undervisning, så og for den almindelige forsamlings bøn og sang, efter instruksernes tilhold. Dertil nyder skoleholderen fornøden ildebrand udi tre skov læs brænde og tresindstve (30) forsvarlige læs tørv, hvilken ildebrand af træ og tørv godsets bønder, hver i sin fjerding til rette tid efter anvisning skal til skolehusene befordre, som ved forvalteren eller stedets fuldmægtig årligen foranstalles.

Dernæst nyde og udi god kurant mønt 30 rigsdaler, hvilke vi og vores efterkommere Dronninglunds ejere lader betale, nemlig i penge tyve rigsdaler, og i stedet for de ti rigsdaler, fire tønner rug og fire tønner byg, at skal leveres. Og det af godsets indkommende redeste (parate) midler, hvilket betales af dennem tvende tider om året, den første termin den første august, og den anden ved årets udgang næst efter. Derimod må ej noget videre fordres, ej heller af godsets bønder for nogen af deres ungdom at lære og informere, fordres eller oppebæres, såsom de ej skal mangle noget af ovennævnte deres station, men skal nyde den rigtig.

6.) Og på det kan have erfarenhed om skolemeterens årvågenhed og flid til ungdommen at lære og undervise, så og hvorledes de tid efter anden i deres læsning og kristendom tiltager, så skal sognepræsten, foruden det sædvanlige forhør udi kirken, i det mindste fire gange om året besøge skolerne, deslige skal sognepræsten en gang om året, i overværelse af stedets øvrighed, eller dens beskikkede fuldmægtig, forhøre og eksaminere ungdommen, for derved at fornemme, hvorledes skolemesteren sit embede forestår, og om han til ungdommens forfremmelsen i deres lære og kristendom, vores nådige vilje har efterkommet, så og den hannem (ham) derom givne instruks efterlevet. Skulle da forefindes, at skolemestrene ikke forestår deres embede kristeligt, flittigt og vel, så værket sig selv udviser og berømmer, og ej heller om forbedring nogen tid tilforladelig håb findes, skal han uden nåde afsættes fra sit embede.

7.) Og som vi dette skoleværk således vil have indrettet og foranstaltet, at det bestandig efter vor dødelig afgang eller anden tildragende forandring kunne kontinueres og fortsættes, hvilket vi udi en gudelig intention haver indrettet, og Vi, så længe gud sparer os liv, på bedste måde skal fortsætte og håndhæve. Da ligesom slig en god og velmenende sags beskaffenhed og befordring, ikkun alene næst gud på guds frygt, samt successorernes flydende redelighed og troskab ankomme og beror, ville vi nådigst forsikre os successores eller possessores (tager ejerskab) til dette vores gods Dronninglund, som en evig indstiftning og continuation ubrødelig blive holden og efter kommet, i hvilken tillid vi nådigst tilforpligter os, og vores arvinger, så og efterkommende Dronninglund herskaber og ejere i alle købe kontrakter og skøder dette gods forhandling og afståelse vedkommende, at observere, det bemeldte syv skolers indstiftelse ingen præjudice (afbræk) eller afgang i ringeste måde tilføjes, og da kan de, hvilke dertil lyst haver, og i særdeleshed de, som sig til gud lade føre og lede, den allerhøjeste velsignelse forvente, hvorfor og til endelig beslutning, at dette skoleværks indstiftelse ikke ved tidens langvarighed skulle komme i forglemmelse, skal dette hvert år næste søndag efter den 28. august udi Dronninglunds kirke, efter guds tjeneste, for al menigheden forkyndes og oplæses; thi er sognepresten til den ende en rigtig genpart under vores hånd bleven meddelt, som han altid hos sig beholder, tillige med tvende med den samme ens lydende, hvoraf en hos Dronninglunds herskaber eller ejermænd forbliver, den anden hos superintendenten (overopsynsmand) udi stifts kirken indlægges, at der ved forandringer og ulykkelige tilfælde ej nogensinde skulle på dette skoleværk befindes nogen afsagn; vi vil da hermed i den allerhøjestes navn beslutte og ønske alle og enhver vedkommende guds ånds nådige kraft og regering til dette at forsvare, og selv efterleve, så de kan have ære og ros deraf på vor herres kristi dag. Og til desmere bekræftelse haver vi dette med vores prinsesselige hånds betegning og hostrykte Zignet (segl) stadfæstet og bekræftiget.

Dronninglund den 28. august anno 1719.

SOPHIE HEDEVIG (L. S.) T. Terkelsen

II. Skoleholderens Instrux.

Hvorefter hendes kongelige højhed prinsesse SOPHIE HEDEVIG, arve prinsesse til Danmark og Norge ec. Nådigt befaler skoleholderen ved deres gods til Dronninglund, hvilket nu allerede er antagen, eller og herefter bliver beskikkede og antagen til at lære og undervise ungdommen, sig skal forholde, indtil dennem anden nådigste ordre gives, nemlig:

1.) Som gudfrygtighed er nyttig til alle ting, og forskaffer os fra den himmelske gud lysets fader, alle gode gaver, som vi kan have fornøden, så skal skoleholderen i hver skole tilholde børnene og ungdommen fra første anfang at vænnes til gudfrygtighed.

2.) Som alle ting skal ske, og helliges ved bøn og påkaldelse til gud, skal hver skoleholder begynde og ende læsningen om dagen med bøn og sang.

3.) Hver morgen skal synges en morgen salme førend bønnen og slutte bønnen med dette vers: Vor Herre Jesu Kristi Fred.
når formiddags læsningen endes, da førens børnene går ud af skolen synges dette vers, når krigen eller anden lande plage kan være over landet: O Nådige Gud som er mægtig og vis ec. Eller O give det Gud, vi efter dine Bud.

4.) Bønnerne som skal bruges, skal være efterfølgende: (1) morgen og aften bøn, som findes i katekismus. (2) En nyttig bøn for små børn. (3) O allerhøjeste Gud og kære himmelske fader, (udi denne bøn indføres på det rette sted) beskærme Vores nådigste arveherre og konning, kong FRIDERICH den 4. vores nådigste dronning LOVISE, hans kongelige højhed vores nådigste arveprins og herre, prins CHRISTIAN, hans kongelige majestæts broder prins CARL, de kongelige prinsesser, særdeles vores nådigste høje herskab prinsesse SOFIE HEDEVIG, og det ganske kongelige arve hus, så ledes som al anden kristen øvrighed, under dit værn og vinger.

(4) Fadervor og velsignelsen.

5.) Må der ingen måltid holdes i skolerne, enten frokost, middags mad, eller midt, aftens mad, uden bordlæsning for og efter, og dertil kan bruges de bønner, som findes i katekismus, og tillægges: Vor disk og dug er ret beredt ec. Og: Hav tak o Gud vor skabermænd, med de andre sædvanlige

6.) Skolemesteren begynder selv sangen, når han har kast op i salme bøgerne for disciplene, som vel kan læse, og nøje observere, at enhver, så vidt han kan, synge med. Så længe sangen varer, står enhver op på sit rette forordnede sted, og mens bønnen læses, falder de alle på knæ, og rejser sig op, når Vor Herre Jesu Kristi Fred skal synges, mens når der læses til bord eller fra bord, da skal disciplene stå op.

7.) Disciplene, så mange som kan, skal skiftes til at læse bønnerne selv, og da skolemesteren rette, hvad de fejler, og lade dem for alting med så høj og tydelig røst læse, at de selv og andre kan forstå, hvad det er de læser. Mens når forsamlingen sker i skolen af menige mand, som sker hver aften, om muligt er, men fornemmelig hver søndag, da ungdommen tillige med eksamineres udi deres katekismus og bønne lærdom af skolemesteren, da skal han selv læse i bibelen. Item (ligeledes) visse anmeldte bønner og andre, som af præsterne vorde ham anordnet, efter tidernes omstændigheder.

8.) Skolemesteren skal endelig, når han læser for børnene, selv være langsom, og udføre alting med en ren tydelig røst, og formane og tilvænne disciplene det samme, og hvad de lærer uden ad, og siden skal læse igen, skal vær, ligesom det står i bogen, ikke et ord forandre, fratage eller tillægge.

9.) Begynder skolemesteren først med børnene at læse at kende bogstaverne, ernæst ret at stave, og siden tydeligere at læse; og skal skolemesteren begynde, endog med de børn, som tilforn (før) har gået i skolen, thi det kan vel hende sig, at de enten ikke vel har lært dette, eller også siden glemt dette, dette må endelig flittigt pådrives, førend de begynder at lære uden ad udi katekismus og forklaringen derover, thi ellers forstår de ikke, hvad de læser.

10.) Bøgerne, der skal bruges i skolerne, skal være abc'en, katekismus, evangelium, Davids salmer, salmebog og bønne bog.; andre gamle bøger med gammel stil må skolemesteren ikke lade dem læse udi; og skal de, når de er komne så vidt, hver formiddag læse uden ad af deres katekismus og børnelærdom, og de 7 Poenitentze salmer (Davids syv Poenitentze Psalmer, til syv gudelige Opmuntringer, at bruge paa de syv Dage i Ugen), indtil de fuldkommelige har lært dette, om eftermiddagen kan der læses udi andre bøger, og når de har lært dette, så kan de, som har nemme dertil, lære at skrive og regne, men deres kristelig katekismus og børnelærdom med undervisningen, skal gå (forud) for alle ting, og hver dag førend de går fra skolen, skal disciplene skiftes til at læse i bibelen med høj tydelig røst.

11.) Som der findes adskillige fattige børn, som en del for deres slette klæder, en del for deres fattige føde, de skulle spise i skolen, ej tør komme til skolen af undseelse, eller formedelst en eller anden påkommende svaghed; da skal enhver skolemester være forpligtet til, to gange om ugen, at undervise dem i husene, dog skal forvalteren og præsten, give ham register på disse, som ej kan komme til skolen, såvel som og på alle andre, der skal gå til skolen.

12.) Skolemesteren skal være forpligtet til at holde skole både vinter og sommer, såsom han lønnes året igennem, og skal holde daglig register over dem alle, om de er flittige eller forsømmelige, hvorvidt de forfremmes, og dernæst give nøje agt på deres nemme, skulle da noget, enten hos forældrene eller skolemester være forset, da det forvalteren ved præsten at tilkendegive; thi den ende skal forældrene tilholdes at lade deres børn komme til skolen, nemlig de børn, hvis forældre bor i byen, hvor skolerne er, bør at gå i skole, når de er 6 år gamle, og de uden bys, når de er 7 år eller 8, og må de ej kvitte skolen, før de kan kendes dygtige til at gå til guds bord, eller og, som deres nemme og flittighed befindes.

13.) Næst dette, som er deres kristelige tro angående, så haver han med al alvorlighed at lære dem tugt (opdragelse) og gode sæder, som er besynderlig (særlig) disse: (1) At de holder øjesyn med dem, at de er skikkelige og stille, når der bedes og synges; item (også) når præst, degn og skolemesterunderviser dem. (2) At de har samme øjesyn med dem, når de spise, enten det sker i skolen eller hvor skolemesteren er hos dennem, og det aldrig lade ske uden bønne for og efter, som tilforn i den 5. artikel er ommeldet. (3.) At de sidder eller står, som skal ske efter den 6. artikel, iblandt hverandre uden trætte og trynge (trængsel) , uden latter og leg, besynderlig uden skjælden, banden og utugtige ord, skarn remser og viser og fordrage hinanden udi al godhed, og lære hinanden alt godt. Endeligen for det (4), at de vænnes til at ære alle dem, som have at byde og råde over dem, med at svare dem ydmyligen, lyde dem hørsommeligen (efter loven) og altid sige dem sandhed, når der spørges om noget.

14.) Skolemesteren skal i alle ting foregå dem med gode gerninger, og hverken selv eller husfrue og børn forarge dem, enten med ord eller gerninger, og alt hvad de lære dem, skal ske med al sagtomdighed, og ikke med nogen hug, eller umådelig overskændelse, og er der nogle rebeller, så anvises det for forvalteren og præsten, som skal sætte sådanne tilrette, efter nærmere forklaring i den 12. artikel.

15.) Skolemesteren skal ydermere lade se sin gudfrygtighed og færdeles (færdes) i disse poster: (1) Kirken og Guds hus flittigt at søge, formane hver dag for hellig eller prædikens dage disciplene det samme at gøre, da at opkaste for dennem udi salme bøger de salmer, som skal synges anden dagen: De skal forføje med disciplene op ad altergulvet, når der ringes sammen, og indenlunde, enten selv eller lade de andre forblive på kirkegården, efter den tid, og siden se nøje til at de skikker sig vel i kirken, enten det er af deres egne eller af andre distrikter; thi i kirken skal enhver observere nøje ungdommen, og forblive de i kirken.

Personligen hos sine discipler, medens de læser for dem, degnen eller præsten, og om det nødig eragtes (haves), skal de selv læse for dem der. (2) Skal enhver skolemester leve ædruelig, skikkelig, og aldrig holde nogen drikke sal, eller håndtering at befatte sig med, hvorved hans embede skal forsømmes. (3) Ingensteds må forrejsse, dog dersom han fornødenhed det udkræver, kan det ske ved forvalterens og præstens konsens (tilladelse), dog ikke over en gang om året; thi skolen må ingenlunde forsømmes. (4) Må skolemesteren ej heller være ubetænksom i at straffe børnene, og den ene ej elske over den anden; thi hendes kongelige højhed lønner lige meget for enhver, enten han er rig eller fattig.

16.) Er enhver af skoleholderne nådigst tillagt, for deres tro og flittig tjeneste disse efterskrevne belønninger, nemlig til beboelse fri skolehus med derudi indrettede skolestue og andre fornødne værelser, bestående af 7 fag nye bygget, fornøden indebrand, som forståes udi 3 skovlæs, tresindstve læs tørv, hvilken ildebrand af træ og tørv, godsets bønder, hver i sin fjerding, til rette tid, efter anvisning, skal til skolehuset befordre, som ved forvalteren eller stedets fuldmægtig årlig foranstaltes; de skal og udi god gangbar penge mynt årlig betales tredje rigsdaler, som de har at annamme (få) hos stedets fuldmægtig, nemlig i penge tyve rigsdaler, og i stedet for de ti rigsdaler, fire tønner rug og fire tønner byg, at skal leveres, og det af godsets indkommende redeste midler, hvilket betales enhver af dennem tvende tiderom året, den 1. termin den 1. august, og den anden ved årets udgang næst efter, drimod må skoleholderen intet begære eller prætere nogen skole gæld af nogen anden, såsom de en skal mangle noget, af oven bemeldte, mens nyde det rigtigt. Husets bygning, og hvis videre, som inventarium dertil nådigst bliver anordnet, skal ved syn blive overleveret, hvorefter han selv taget, vægge, vinduer, låse, lofter og døre vedlige holder, ligeså i fald skete, (det gud i nåde afværge) at skolehuset ved ulykkelig ildebrand, formedelst hans eller folkets uagtsomhed, blev beskadiget, da skal han derfor efter loven, være ansvarlig; mens skulle bygningen i anden tilfælde, såsom vådeild, storm vinde, eller dessen forrådnelse af ælde, nogen skade tildrage, da skal dens brøst (fejl) og reparation ved stedets øvrighed eller deres dertil beskikkede fuldmægtig bekostes.

17.) Og på det kan have erfarenhed omskolemesterens årvågenhed og flid til ungdommen at lære og undervise, så og hvorledes de tid efter anden i deres læsning og kristendom tiltager, så skal sognepræsten foruden det sædvanlige forhør udi kirken i det mindste fire gange om året besøge skolerne; desligeste skal sognepræsten en gang om året i overværelse af stedets øvrighed, eller deres beskikkede fuldmægtig, forhøre og eksaminere ungdommen, for derved at fornemme, hvorledes skolemesteren sit embede forestår, og om han til ungdommens forfremmelse i deres lære og kristendom, vores nådigste vilje har efterkommet så og den hannem derom given instruks efterlever, skulle da befindes, at skolemestrene ikke forestår deres embede kristelig, flittig og vel, så værket sig selv udviser og berømmer, og ej heller om forbedring nogen tid tilforladelig håb findes, skal han uden nåde affærdes fra sit embede; derimod kan de, hvilke der lærer og lever vel, sit anfortroede embede. Efter den hannem givne instruks med al flid forestår, og deraf frugterne år efter anden beviser, vente sig nåde, og forbedring ved andet at blive befordret. Til stadfættelse under vores hænder og hostrykte Zegment (segl)

Af Dronninglund, den 28. august 1719.

Plessen.

Carstensen.

Holsten.

Terkelfen,

(L. S.)

Johannes Butz,

L. A. Lederthou.